

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^η

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της Ελλάδας και ποιοι παράγοντες συνέβαλλαν στην διαμόρφωσή της :

- α) Η αρχαία πολιτιστική της κληρονομιά
- β) Η ορθοδοξία
- γ) Η γεωγραφική της θέση
- δ) Οι διάφορες ιστορικές συγκυρίες

Αντιφάσεις της σύγχρονης Ελλάδας

- α) προσπάθεια εκσυγχρονισμού – δυσπιστία και επιφύλαξη στις σύγχρονες εξελίξεις, άρνηση στην πρόοδο, εμμονή στις αναχρονιστικές και συντηρητικές αντιλήψεις
- β) προγονολατρία – επιφανειακή γνώση της ιστορίας του
- γ) προσκόλληση στην παράδοση και στο παρελθόν – άκριτη μίμηση ξενόφερτων προτύπων ζωής και αξιών
- δ) φιλοξενία – φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας
- ε) περηφάνια για τις φυσικές ομορφιές της πατρίδας – καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος (αδιαφορία, τουριστική ανάπτυξη, εμπορευματοποίηση)
- στ) ευστροφία, δημιουργικότητα – προχειρότητα, ευθυνοφοβία, καιροσκοπισμός, έλλειψη προγραμματισμού

Φυσιογνωμία του Έλληνα

Προτερήματα

Αγάπη για την ελευθερία, φιλοτιμία, φιλαλληλία, ανθρωπισμός, φιλοξενία, φιλοπατρία, ευσέβεια, φιλοδοξία, ευγενής άμιλλα, εργατικότητα, φιλομάθεια, ευφυΐα, ευγλωττία, πρωτοβουλία, δραστηριότητα, ευαισθησία, καλαισθησία, αγάπη για τη δημοκρατία, ηρωικό φρόνημα (λεβεντιά, γενναιοψυχία, θάρρος), αισιοδοξία, ευθυμία, κοινωνικότητα, εγκαρδιότητα, πνεύμα δικαιοσύνης, αγάπη για την οικογένεια και τις παραδόσεις

Ελαττώματα

Άκρατη ελευθερία (καταπάτηση της ελευθερίας των άλλων, ασυδοσία), ξενομανία, δουλοφροσύνη, ζηλοφθονία, διχόνοια, ματαιοδοξία, πάθος για προβολή και διάκριση, επιπολαιότητα, έλλειψη τάξης, οργάνωσης, προγραμματισμού, πονηριά, αστάθεια, καχυποψία, δυσπιστία, ατομισμός, υπεροψία, εγωισμός, αλαζονεία, ιδιοτέλεια, μεμψιμοιρία

ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η

ΓΛΩΣΣΑ – ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Γλώσσα : Κώδικας επικοινωνίας, σύστημα σημείων (λέξεις), με το οποίο τα μέλη μιας κοινότητας στέλνουν και δέχονται μηνύματα, δηλ. επικοινωνούν

Η σημασία της γλώσσας

- α) Αποτελεί βασικό παράγοντα της πνευματικής ανάπτυξης του ανθρώπου
- β) Επιτυγχάνεται η κοινωνικοποίηση του ανθρώπου

- γ) Εκφράζει τα συναισθήματά του και εξωτερικεύει τις μύχιες σκέψεις και επιθυμίες του
- δ) Αποτελεί βασικό στοιχείο της ταυτότητας ενός λαού
- ε) Προσφορά στην επικοινωνία μεταξύ των λαών και στην καλλιέργεια κλίματος αλληλεγγύης και συνεργασίας

Γλωσσικό πρόβλημα

Λεξιπενία, συρρίκνωση του λεξιλογίου, κακή χρήση της γραμματικής και του συντακτικού, άκριτη χρήση ξένων λέξεων, κενολογία, αδυναμία ακριβούς διατύπωσης, χρήση άστοχων εκφράσεων, χρήση συνθηματικής και απλουστευτικής γλώσσας

Αίτια γλωσσικής υποβάθμισης

- α) Η ελλιπής και τυπική διδασκαλία της γλώσσας στο σχολείο
- β) Η επίδραση των ΜΜΕ και κυρίως της τηλεόρασης
- γ) Η τυποποίηση των ανθρωπίνων σχέσεων
- δ) Η αρνητική επίδραση της πολιτικής (χρήση συνθηματολογικής γλώσσας)
- ε) Η πολιτιστική διείσδυση των ανεπτυγμένων κρατών στη χώρα μας

ΕΝΟΤΗΤΑ 3^η

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΙΔΙΟΙ – ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ

Στερεότυπα είναι συμβολικοί χαρακτηρισμοί, που αποδίδονται στα μέλη μιας ομάδας και βασίζονται σε γενικεύσεις. Μπορεί να είναι θετικά ή αρνητικά (βάζουμε ετικέτες στους ανθρώπους), Έτσι εκδηλώνονται διακρίσεις, φανατισμοί, και μίσση που διασπών την κοινωνική συνοχή

Προκαταλήψεις είναι εκδηλώσεις εύνοιας ή δυσμένειας όχι με βάση αντικειμενικά κριτήρια και δεδομένα, αλλά προσωπικές συμπάθειες και ατομικά συμφέροντα

Ρατσισμός (από τη λέξη ράτσα = φυλή) είναι η αντίληψη που υποστηρίζει την ανωτερότητα μιας φυλής και την κυριαρχία της έναντι των υπολοίπων. Όμως, δεν εννοούμε μόνο το φυλετικό διαχωρισμό των ανθρώπων, αλλά και γενικότερα τη μεροληπτική συμπεριφορά σε βάρος ατόμων, ομάδων ή λαών, που προκαλείται από την υιοθέτηση συγκεκριμένων στερεοτύπων. Είδη ρατσισμού:

- α) κοινωνικός ρατσισμός
- β) εθνικός ρατσισμός
- γ) θρησκευτικός ρατσισμός
- δ) ρατσισμός των ανεπτυγμένων κρατών σε βάρος των χωρών του τρίτου κόσμου
- ε) ρατσισμός κατά του γυναικείου φύλου

Αίτια του ρατσισμού :

- α) Η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας και πνευματική ένδεια (φτώχεια)
- β) Η κρίση των αξιών
- γ) Τα συμπλέγματα ανωτερότητας ή κατώτεροτητας
- δ) Τα οικονομικά συμφέροντα
- ε) Οι διάφορες πολιτικές σκοπιμότητες
- στ) Ο φανατισμός (θρησκευτικός ή εθνικός)
- ζ) Οι τραυματικές ιστορικές εμπειρίες του παρελθόντος

ΕΝΟΤΗΤΑ 5^η

ΕΙΡΗΝΗ – ΠΟΛΕΜΟΣ

Η λέξη ειρήνη προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα εἶρω που σημαίνει ενώνω. Δηλαδή η ειρήνη εκφράζει την ενότητα και τη συμφιλίωση των ανθρώπων, τη διάθεσή τους να ζήσουν αρμονικά μεταξύ τους μακριά από μίση και αντιπαλότητες. Με την ειρήνη προάγεται ένας τρόπος ζωής που κύρια χαρακτηριστικά του είναι η ηρεμία, η τάξη, η ασφάλεια και όπου αξίες, όπως ο σεβασμός, η αλληλεγγύη, η ισότητα, η ελευθερία και η δικαιοσύνη βρίσκουν το πραγματικό τους νόημα. Επίσης :

- Οι άνθρωποι νιώθουν ασφαλείς και μπορούν να επιδοθούν σε έργα δημιουργικά, γεμάτοι αυτοπεποίθηση και πίστη στο μέλλον.
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα γίνονται σεβαστά και αποδεκτά από όλους, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν καταπατείται το άτομο δεν ταπεινώνεται ούτε κάνει απαράδεκτους συμβιβασμούς.
- Η οικονομία αναπτύσσεται και το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων βελτιώνεται.
- Τα γράμματα και οι τέχνες ανθούν, η καλλιτεχνική δημιουργία εκφράζεται ελεύθερα, η παιδεία λειτουργεί απρόσκοπτα δημιουργώντας ώριμους, μορφωμένους και ανεξάρτητους πολίτες, με πίστη στις αξίες και τα ιδανικά, ενώ οι άνθρωποι του πνεύματος μπορούν να απασχοληθούν με την επιστήμη τους.
- Επιτυγχάνεται η συνεργασία και η συναδέλφωση των λαών, προωθείται ο διάλογος ως μέσο επίλυσης των διαφορών, ευνοείται η γόνιμη ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ των χωρών και επιτυγχάνεται πιο εύκολα η αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων τους.

Αίτια των πολέμων :

- Τα οικονομικά συμφέροντα και ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών για το ποιος θα υπερισχύσει
- Ο εθνικισμός, ο θρησκευτικός φανατισμός και ο ρατσισμός
- Οι επεκτατικές βλέψεις διαφόρων ηγετών
- Η πολεμική βιομηχανία και το εμπόριο όπλων
- Το πρόβλημα του υπερπληθυσμού
- Το μίσος μεταξύ δύο χωρών
- Τα πολιτικά ή θρησκευτικά αίτια των εμφυλίων πολέμων

Συνέπειες του πολέμου :

- Χιλιάδες άνθρωποι πεθαίνουν με βίαιο τρόπο, είτε πρόκειται για στρατιώτες είτε για άμαχο πληθυσμό.
- Ο άνθρωπος εξαγριώνεται, καθώς ο φόβος του θανάτου, το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και η γενικότερη ηθική παρακμή τον κάνουν αδίστακτο, καχύποπτο απέναντι στους άλλους και ατομιστή.
- Η οικονομία πλήττεται ανεπανόρθωτα.
- Το φυσικό και οικιστικό περιβάλλον καταστρέφεται.
- Η καλλιτεχνική και πνευματική δημιουργία αναστέλλεται.
- Οι ψυχολογικές επιπτώσεις στα άτομα που έχουν βιώσει την εμπειρία του πολέμου είναι ανυπολόγιστες.

Τρόποι αποφυγής του πολέμου :

- Οι πνευματικοί άνθρωποι με το έργο τους και την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά μπορούν να διαδίδουν και να υπερασπίζονται τα ιδανικά της ειρήνης.
- Σημαντικός μπορεί να είναι και ο ρόλος της τέχνης.
- Οι διεθνείς οργανισμοί πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των λαών, το σταδιακό αποπλισμό των κρατών και την τήρηση του διεθνούς δικαίου.
- Η παιδεία πρέπει να προσανατολιστεί προς τη δημιουργία ώριμων και σκεπτόμενων ανθρώπων, που θα έχουν υψηλές αξίες και ιδανικά.
- Τα ΜΜΕ μπορούν να ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη αναφορικά με τις τραγικές συνέπειες του πολέμου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6^η

ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ

Ο ατομισμός είναι η τάση του ανθρώπου να επιδιώκει την ατομική επιτυχία και ευτυχία, την ικανοποίηση του ατομικού συμφέροντος, αδιαφορώντας για το αν αυτό στρέφεται ενάντια στο κοινό καλό και στο κοινωνικό συμφέρον. Ο ατομιστής άνθρωπος είναι βαθιά εγωιστής. Προτάσσει το εγώ του έναντι του εμείς, και στερείται κοινωνικής συνείδησης. Η ιδιοτέλεια, η αλαζονεία και η πλεονεξία είναι βασικά χαρακτηριστικά του.

Ανταγωνισμός είναι ο αγώνας του ανθρώπου να υπερισχύσει έναντι των υπολοίπων. Στην προσπάθειά του αυτή δεν τηρεί τους κανονισμούς της ευγενούς άμιλλας, αλλά μπορεί να μεταχειριστεί κάθε μέσο, ακόμα και να προβεί σε άνομες και αθέμιτες ενέργειες, για να επιτύχει τους στόχους του.

Οι όροι της αρμονικής συμβίωσης

- Ο διάλογος : δεν πρόκειται για την απλή συνομιλία που αποβλέπει στη μετάδοση των πληροφοριών, αλλά για τη σε βάθος μελέτη και ανάλυση ενός προβλήματος και την αναζήτηση της αλήθειας.
- Ο αμοιβαίος σεβασμός : ο σεβασμός αποτελεί την αναγνώριση της αξίας του άλλου και στηρίζεται στην πεποίθηση ότι όλοι έχουν ίσα δικαιώματα και τη δυνατότητα να τα διεκδικούν.
- Η συνεργασία : πρόκειται για την από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων. Η κοινή προσπάθεια μπορεί να οδηγήσει στην εξεύρεση λύσεων με ευκολότερο και γρηγορότερο τρόπο.
- Η αλληλεγγύη : είναι η αλληλοβοήθεια και η αμοιβαία υποστήριξη. Η αλληλεγγύη στηρίζεται στην ανιδιοτελή αγάπη, στη διάθεση προσφοράς προς το συνάνθρωπο χωρίς ανταλλάγματα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7^η

ΤΕΧΝΗ: ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ, ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

Τέχνη είναι η έκφραση, η αποκάλυψη του ωραίου. Είναι η δημιουργία έργων μέσα από τα οποία ο δημιουργός τους, ο καλλιτέχνης, επιδιώκει να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του, τα βιώματά του, τις ιδέες τους και να επικοινωνήσει με τον κόσμο, προκαλώντας ταυτόχρονα αισθητική συγκίνηση.

Αισθητική συγκίνηση εννοούμε τη συναισθηματική εξύψωση που νιώθει κανείς όταν έρθει σε επαφή με το ωραίο. Τότε νιώθουμε την ψυχή μας να γεμίζει από ένα αίσθημα πληρότητας, αγαλλίασης, ευφορίας, χαράς. Το ίδιο μπορεί να συμβεί, αν διαβάσουμε ένα λογοτεχνικό κείμενο ή αν σταθούμε μπροστά σε έναν πίνακα ζωγραφικής.

Ο καλλιτέχνης είναι ένα ιδιαίτερα χαρισματικό και εμπνευσμένο άτομο. Διαθέτει το ταλέντο, το έμφυτο αυτό χάρισμα του δημιουργού, που τον οδηγεί στο να παράγει όμορφα και πρωτότυπα δημιουργήματα, Διακρίνεται για την ευαισθησία, τη διορατικότητα και τη δημιουργική φαντασία, γι' αυτό έχει τη δύναμη να μετουσιώνει σε τέχνη τις ιδέες και τα συναισθήματά του.

Μορφές της τέχνης:

A) Καλές τέχνες:

Λογοτεχνία (ποίηση και πεζογραφία), εικαστικές τέχνες ή τέχνες του χώρου (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική), κινητικές τέχνες ή τέχνες του χρόνου (μουσική, θέατρο, χορός, κινηματογράφος, όπερα)

B) Εφαρμοσμένες τέχνες:

Αγγειοπλαστική, χρυσοχοΐα, αργυροχοΐα, μεταλλοτεχνία, η τέχνη του επίπλου, η διακόσμηση, η τέχνη του γυαλιού, κ.λ.π.

Γ) Γραφικές τέχνες:

Χαλκογραφία, χαρακτική, ξυλογραφία, λιθογραφία

Η αξία της τέχνης:

A) Προβληματίζει και ευαισθητοποιεί

B) Εξευγενίζει τον άνθρωπο

Γ) Ψυχαγωγεί

Δ) Ενώνει τους ανθρώπους και τους λαούς

E) Οδηγεί στην αυτογνωσία και την αυτοκριτική

Στ) Προβάλλει πρότυπα και αξίες

Z) Η τέχνη σταματά το χρόνο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πύκνωση, απόδοση με συντομότερο τρόπο ενός ευρύτερου κειμένου. Συγκρατούμε τις βασικές λεπτομέρειες διαχωρίζοντας τα σημαντικά και ουσιώδη στοιχεία από τα λιγότερα σημαντικά (επουσιώδη). Επισημαίνουμε το θέμα και τα κύρια στοιχεία του.

1) Συλλαμβάνουμε συνολικά το περιεχόμενό του.

Εντοπίζουμε το θεματικό κέντρο (μας βοηθάει και ο τίτλος του κειμένου) και τις βασικές επιμέρους ιδέες, που το αναλύουν.

Κρατάμε τις απαραίτητες σημειώσεις.

2) Διαβάζουμε προσεκτικά και όσες φορές χρειαστεί το κείμενο.

Μετά πηγαίνουμε στην παράγραφο και εντοπίζουμε τα βασικά σημεία του. (Θεματική Περίοδος, Σχόλια-Λεπτομέρειες, Περίοδος Κατακλείδα)

Υπογραμμίζουμε τις λέξεις-κλειδιά που δηλώνουν το θέμα της παραγράφου και τις βασικές της λεπτομέρειες.

Σημειώνουμε στο περιθώριο της παραγράφου μία μικρή περίληψη χρησιμοποιώντας δικές μας λέξεις ή φράσεις (σύντομος τίτλος ή τίτλος-πλαγιότιτλος).

Κάνουμε το ίδιο για όλες τις παραγράφους του κειμένου.

Ενώνουμε όλες τις περιλήψεις των παραγράφων κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στη διατύπωση και χρησιμοποιούμε τις κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις, που συνδέουν τις περιόδους της περίληψης,

Προσέχουμε την έκτασή της (εξαρτάται από την έκταση του κειμένου).

Προσέχουμε

- Να αποφεύγουμε την υπερβολική αφαίρεση ή γενίκευση.
- Να μην μιμούμαστε το ύφος και τη γλώσσα του συγγραφέα, αλλά εκφραζόμαστε πρωτότυπα.
- Όταν χρησιμοποιούμε λέξεις του κειμένου τις βάζουμε σε εισαγωγικά.
- Να μην παίρνουμε θέση, να μη σχολιάζουμε και να μην κρίνουμε τις απόψεις του συγγραφέα, είτε διαφωνούμε, είτε συμφωνούμε μαζί του.
- Η περίληψη να είναι τυπική, αντικειμενική, χωρίς παρεμβολή της δικής μας γνώμης.
- Η δόμηση να είναι άρτια (συνοχή και αλληλουχία νοημάτων).
- Να μη γίνονται εκφραστικά, συντακτικά και ορθογραφικά λάθη.
- Αποφεύγουμε άσκοπες επαναλήψεις, κενολογίες και ωραιολογίες.

Τι είναι εθελοντισμός;

Εθελοντισμός είναι η αυθόρμητη, ενσυνείδητη και ανιδιοτελής προσφορά της ανθρώπινης ενέργειας για τη θεραπεία της ανάγκης του πλησίον. Η έννοια του εθελοντισμού βασίζεται στην ιδέα της **ανθρώπινης αλληλοβοήθειας** πού ο καθένας μας προσφέρει τον εαυτό του, αλλά και όλες του τις δυνάμεις στην υπηρεσία του πάσχοντα συνανθρώπου του χωρίς να ζητάει αμοιβή. **Οι ρίζες του εθελοντισμού** είναι βαθιές μέσα στην ιστορία και τη διαχρονική εξέλιξη της κοινωνίας.

Ο εθελοντισμός ταυτίζεται με τη φιλανθρωπία και την αγάπη για το συνάνθρωπο. Όσο όμως και αν επιδιώχθηκε από όλους να ταυτιστούν οι δύο έννοιες, ο εθελοντισμός συνεχίζει να εμπνέει περισσότερο, ειδικά στη σημερινή εποχή που κυριαρχεί ο ατομικισμός.

Ο εθελοντισμός συνδέεται με την **ανιδιοτελή προσφορά για την κοινή ευημερία**. Συνδυάζει τα στοιχεία της ελεύθερης βούλησης και επιλογής με την ένταξη σε ένα πρόγραμμα δράσης. Ως ελεύθερη απόφαση είναι προσωπική υπόθεση, είναι τρόπος ζωής και ατομική πειθαρχία. Είναι η αγάπη για τη βοήθεια και τη στήριξη της ανάγκης των άλλων. Ο Εθελοντισμός είναι ο δείκτης τού πολιτισμού μιας κοινωνίας.

Μέσω του εθελοντισμού επιτυγχάνονται τα εξής:

- Φέρνει τους ανθρώπους πιο κοντά και βοηθάει να διευθετηθούν τα κοινωνικά προβλήματα στη βάση.
- Ενισχύει την απόκτηση κοινωνικών, επικοινωνιακών και επαγγελματικών δεξιοτήτων και αναπτύσσει νέες ικανότητες.
- Ενδυναμώνει και δίνει νέο περιεχόμενο και νόημα στη ζωή των ενηλίκων.
- Αυξάνει τη δυνατότητα ενεργούς συμμετοχής των νέων στη ζωή και την εργασία.
- Αποτελεί εν δυνάμει χώρο ανάπτυξης νέων κοινωνικών υπηρεσιών αυξάνοντας την απασχόληση.
- Οδηγεί στη εσωτερική ολοκλήρωση του πολίτη-εθελοντή και στη συνολική μετεξέλιξη της κοινωνίας από άκρως ατομικιστικής σε κοινωνία αλληλεγγύης.

Στη σημερινή εποχή, η συνεχώς αυξανόμενη τάση δραστηριοποίησης εθελοντικών οργανώσεων, είναι αποτέλεσμα της αδυναμίας τόσο του κράτους όσο και των μηχανισμών της αγοράς, να αντιμετωπίσουν ικανοποιητικά τα ολοένα και πιο σύνθετα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα.

Έτσι οι εθελοντικές οργανώσεις ουσιαστικά δραστηριοποιούνται στην παραγωγή των "δημοσίων αγαθών". Αγαθά που το Κράτος αδυνατεί να προσφέρει σε επαρκή ποσότητα και ποιότητα, αλλά και ο ιδιωτικός τομέας δεν επιθυμεί να τα προσφέρει, εφόσον τα περιθώρια κέρδους δεν είναι ικανοποιητικά. Για τον λόγο αυτό οι προνοιακές και κοινωνικές υπηρεσίες, ο πολιτισμός, το περιβάλλον κ.λ.π. αποτελούν τα προνομιακά εκείνα πεδία στα οποία οι εθελοντικές οργανώσεις καλούνται να δραστηριοποιηθούν.

Το συμπέρασμα είναι ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς τη συνεισφορά των εθελοντών, ατομικά ή συλλογικά, με τυπικές ή άτυπες μορφές. Ο εθελοντισμός είναι ένα θέμα που μας αγγίζει όλους, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης και επαγγελματικής ιδιότητας. Συνιστά μια εξαιρετικά επιμορφωτική λειτουργία που

ενδυναμώνει την κοινωνική αλληλεγγύη, ενισχύει την ενεργό συμμετοχή και τη συνύπαρξη, προσδίδοντας νέο περιεχόμενο στη ζωή μας.